

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan

Aidon saamelaisuuden metsästys

Toim. Aija Lund

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan

Aidon saamelaisuuden metsästys

Toim. Aija Lund

Turun kristillisen opiston säätiö

Teksti:

Lilja Aikio

Tehtävien tekijät:

Jaana Parikka
Leena-Marjut Aaltonen

Kuvat:

Juha Nurminen

Taitto:

Janne Peltonen

© Turun kristillisen opiston säätiö

ISBN 978-952-5803-00-6

Finepress Oy, Turku 2008

Tervehdys kirjan tekijöiltä

Kädessäsi on harjoituskirja ***Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan – Aidon saamelaisuuden metsästys***. Kirjan on tarkoitus parantaa lukemisen ja kirjoittamisen taitoja. Kirja sopii niin lapsille kuin aikuisillekin. Sen harjoituksia voi tehdä yksin tai ryhmässä ohjaajan tuella. Lukipulma on aina yksilöllinen. Siksi jokainen voi käyttää kirjaa omalla tavallaan.

Kirjan harjoitukset pohjautuvat Lilja Aikion kirjoittamaan tarinaan Aidon saamelaisuuden metsästys. Harjoitukset kuntouttavat lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia monella eri tavalla. Yhdet tehtävät auttavat löytämään äänne-kirjain-pareja. Toisten avulla harjoittelet tavujen ja sanojen hahmottamista. Kolmannenlaiset tehtävät auttavat muodostamaan lauseita. Joissakin tehtävissä autetaan ymmärtämään paremmin sitä, mitä on luettu.

Tehtävisivut ovat värillisiä. Tehtävien oikeat vastaukset ovat heti seuraavalla sivulla. Näin tarkistaminen on helppoa. Vastaussivu kannattaa taittaa piiloon ja yrittää tehtävien tekoa ensin itse.

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan – Aidon saamelaisuuden metsästys on tuotettu Lukki-Kuusama-hankkeessa. Lukki-Kuusama (2007–2009) on Turun kristillisen opiston hallinnoima ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, joka tuottaa aineistoa lukemisen ja kirjoittamisen taitojen tukemiseen.

Toivomme, että antaisit palautetta kirjasta lähettämällä sähköpostia osoitteeseen lukituki@tk-opisto.fi. Kiitos!

Harjoittelun iloa!

Terveisin kirjan tekijät

Sisällys

Lapsuuden markkinamuistoja	9
1. Etsi oikea äänne	14
Etsi oikea äänne – Oikeat vastaukset	15
2. Vokaalit	16
Vokaalit – Oikeat vastaukset	17
3. E-kirjaimet	18
E-kirjaimet – Oikeat vastaukset	19
4. Muodosta uusia sanoja	20
Muodosta uusia sanoja – Oikeat vastaukset	21
5. Täydennä puuttuvat kirjaimet	22
Täydennä puuttuvat kirjaimet – Oikeat vastaukset	23
6. Etsi oikeat tavut	24
Etsi oikeat tavut – Oikeat vastaukset.....	25
7. Tarinassa esiintyvät sanat.....	26
Tarinassa esiintyvät sanat – Oikeat vastaukset	27
8. Tarinan kulku	28
Tarinan kulku – Oikeat vastaukset.....	29
9. Oikein kirjoitetut sanat	32
Oikein kirjoitetut sanat – Oikeat vastaukset	33
10. Järjestä tavut	34
Järjestä tavut – Oikeat vastaukset	35
11. Laske tavut.....	36
Laske tavut – Oikeat vastaukset	37
12. Puuttuvat tavut	38
Puuttuvat tavut – Oikeat vastaukset.....	39
13. Lisää pudonneet kirjaimet.....	42
Lisää pudonneet kirjaimet – Oikeat vastaukset	43
14. Merkitse tavuviivat.....	44
Merkitse tavuviivat – Oikeat vastaukset	45
15. Synonyymit	46
Synonyymit – Oikeat vastaukset.....	47
16. Tarinassa esiintyvät virkkeet.....	48
Tarinassa esiintyvät virkkeet – Oikeat vastaukset	49
17. Kirjoita virkkeet uudestaan	50
Kirjoita virkkeet uudestaan – Oikeat vastaukset.....	51
18. Kaksoiskonsonantit	54
Kaksoiskonsonantit – Oikeat vastaukset.....	55
19. Tavuta sanat	56
Tavuta sanat – Oikeat vastaukset	57
20. Muodosta yhdyssanoja	58
Muodosta yhdyssanoja – Oikeat vastaukset.....	59

21. Sanamadot	60
Sanamadot – Oikeat vastaukset	61
22. Oikein vai väärin?	62
Oikein vai väärin? – Oikeat vastaukset	64
23. Merkitse tavuviivat	68
Merkitse tavuviivat – Oikeat vastaukset	69
24. Etsi tavuja	70
Etsi tavuja – Oikeat vastaukset	71
25. Täydennä virke	72
Täydennä virke – Oikeat vastaukset	73
26. Laske sanojen lukumäärä	74
Laske sanojen lukumäärä – Oikeat vastaukset	75
27. Mikä on totta?	76
Mikä on totta? – Oikeat vastaukset	77
28. Sanonnat	78
Sanonnat – Oikeat vastaukset	79
29. Riimiparit	80
Riimiparit – Oikeat vastaukset	81
30. Muodosta sanoista järkevä virke	82
Muodosta sanoista järkevä virke – Oikeat vastaukset	83
31. Puuttuvat sanat	84
Puuttuvat sanat – Oikeat vastaukset	85
32. Samaa tarkoittavat virkkeet	86
Samaa tarkoittavat virkkeet – Oikeat vastaukset	87
33. Valitse virkkeelle sopiva loppu	88
Valitse virkkeelle sopiva loppu – Oikeat vastaukset	89

Lapsuuden markkinamuistoja

On kesä ja markkinat Inarissa 1960-luvun alussa. Olemme tulleet koko suku isolla veneellä järven toiselta puolelta viettämään muutaman päivän kirkonkylällä, hoitamaan asioita ja tapaamaan muita erämaista ja tuntureiden takaa tulleita sukulaisia ja tuttaviamme. Mummo on pukeutunut meidät kaikki kirjaviiniin lapinpukuihin. Tämän tästä pysähtyy eteemme isokokoisia ulkomaalaisia turisteja, jotka viittoillen ja elehtien kertovat haluavansa valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta seisahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Kun turistit tarjoavat maksua valokuvamallina olostani, mummoni pudistaa päätään. Turistien ojentaessa rahaa minulle mummo rykäisee äänekkäästi ja katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan. Kokemuksesta jo tiedän seuraavat vaiheet: Kun mummo kieltäytyy maksusta ja kieltää meitä lapsiakin ottamasta rahaa, turistit hämmentyvät. Sitten turistien ilmeet kirkastuvat ja he alkavat viittilöidä Inarin ainoan jäätelökioskin suuntaan. Mummo ei puutu asiaan, kun iloisena astelen turistin kanssa Kokko Heikin, vanhan punapartaisen kullankaivajan, pitämän jäätelökioskin eteen. Tötterö, joskus kaksikin, käsissäni kipaisen takaisin mummon helmoihin. Mummo ei selvästikään pidä tästä minun liiketoiminnastani, mutta ei henno sitä kieltää nähdessään onnellisen ilmeeni valuvien jäätelötötteröiden takaa. Kun mummon silmä välitti, osoitin valokuvaaville turisteille kioskin vieressä olevaa Saami Girjiä, pientä kirja- ja paperikauppaa, jossa myytiin myös rihkamakoruja. Turistin kanssa marssimme kauppaan. Myyjä tiesi minut nähdessään nostaa esiin laatikon, jossa oli erilaisia perhosien näköisiä rintakoruja. Osoitin laatikosta valitsemaani korua, myyjä kiinnitti sen lapinpuvun etumukseeni ja turisti maksoi sen. Sekä turisti, myyjä että minä olimme tyytyväisiä, kunnes mummolleni selvisi, mistä kaikki erilaiset perhoskoruni olivat ilmestyneet. Liikenaisen urani katkesi tylysti mummon toruihin.

Koulussa 1960-luvulla

”Onkos tämä tyttö ihan aito lappalainen?” kysyy suomalainen turisti. Persona Kokko Heikin jäätelötötteröille päätän olla ja nyökkään. 7-vuotiaaksi asti oli mukavaa olla ihan aito lappalainen. Koulun alkaessa tapahtui raju käänne: aitona lappalaisena esiintyminen ei tuonut mitään hauskaa eikä myönteistä, päinvastoin kaikki lappalaisuuteen eli saamelaisuuteen liittyvä oli hävettävää. Monikulttuurisuuden käsite oli täysin vieras. 1960-luvun koulu pyrki sulauttamaan

kaikki yhtenäiseen suomalaisuuteen. Sulauttaminen oli kohtalaisen tehokasta, vaikkakaan ei täydellistä. Nopea suomen kielen oppiminen oli meille koululaisille kiireellisin asia. Sen jälkeen ulkoasun muokkaaminen: survoimme kaikki riemunkirjavat lapinpuvut asusteineen piiloon ja ryhdyimme sovittelemaan hillitympää vaatekertaa. Omien vanhempien ja perheen vaikutus heikkeni, koska pääsimme oppilasasuntolasta kotiin vain pidemmällä lomilla. Saamelaislapsi, joka koulussa tai asuntolassa halusi kuulua omaan ikäryhmäänsä – kuten jokainen lapsi käsittääkseni haluaa – omaksui ainakin näennäisesti vanhempien oppilaiden suomalaistetun maailmankuvan ja ihmiskäsityksen. Pidän tätä lasten omissa ryhmissä tapahtunutta yhdenmukaisuuden vaatimusta tehokkaimpana suomalaiseksi muokkaajana.

Saamelaisuuden kieltäminen

Saamelaisuudesta tuli minulle taakka, josta olisin tahtonut päästä eroon. Sukunimeäni en alaikäisenä voinut vaihtaa. Hiuksien värjääminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin pukeutuminen eivät riittäneet peittämään etnistä taustaani. Koska Lapin kasvava turismi käytti mainonnan mielikuvissaan poronhoitoa ja saamen kieltä aidon saamelaisuuden kriteereinä, en inahnutkaan poroista, vaan sanoin isäni ammatiksi kalastajan. Se ei ollut valhe, mutta ei ihan koko totuuskaan. Ulkopuolisten utelut etnisyydestäni muuttuivat minulle helpommiksi, koska aitoon saamelaisuuteen liitettiin nyt saamen kieli. Kysymys ”Oletkos sinä aito saamelainen?” sai jatkokysymyksen: ”Osaatko sinä lapin kieltä?” Koska saamen kielen taitoni oli kouluvuosina pahasti rapautunut, ohitin ensimmäisen kysymyksen ja huojentuneena vastasin vain toiseen. ”En osaa saamen kieltä”, sanoin ääneen ja ajatuksissani jatkoin: ”enää”. Koska aito saamelainen paimensi poroja ja puhui saamen kieltä, totesin, etten ole aito saamelainen. En siis ole alkukantainen ja sivistymätön metsäläinen. Vanheneva isoäitini oli nähnyt jo omien nuorimpien lastensa kohdalla saman muutoksen ja masentuneena totesi, että saamen kieleni kuulosti oudolta. Viimeisinä elinvuosinaan hän puhui minulle sinnikkäästi saamea ja minä vastailin hänelle suomeksi.

Aidon saamelaisuuden määrittelyä

Sitten maailmalta alkoi kuulua kummia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen maailmanlaajuinen liikehdintä alkoi heijastella meihin saamelaisiinkin. Maanjako- ja oikeuskysymysten melskeessä

jotkut Lapin suomalaissuvut alkoivat vaatia pääsyä saamelaisiksi. Saavuttamamme kulttuurinen itsehallinto alkoi antaa meille oikeuksia, joita myös suomalaiset ymmärrettävästi haluaisivat hyödyntää. Lapissa on edelleen ihmisiä niin vähän, että Lappia tulisi mielestäni kehittää sekä saamelaisten että suomalaisten näkökulmista. Olemme sitä paitsi vuosisatojen saatossa sekoittuneet niin, että aidon saamelaisen määrittelemisen on yhä vaikeampaa. Kieleen ja porotalouteen sidotut saamelaisuuden aitouden määrittelyt ovat pitkälti ulkoapäin annettuja. Ne ovat olleet eksoottisia huomion herättäjiä matkailun mainonnassa, joka puolestaan oli kauan etelässä asuvien suomalaisten hallinnassa. Jos aito saamelaisuus olisi poronhoitoon sidottu, niin valtaosa Inarin suvuista ei olisi koskaan ollutkaan saamelaisia. Meidän pääelinkeinomme ovat olleet kalastus ja metsästys. Jos taas saamelaisen aitous on saamen kielen taitoon sidottu, olen todella pulmallisen tilanteen edessä. Olinko aito saamelainen 5-vuotiaana, kun puhuin kotona saamea? Muutuinko epäaidoksi 15-vuotiaana, kun en enää osannut puhua, vaikka ymmärsinkin kieltä? Entä nyt aikuisena, kun olen opiskelemassa kieltä uudestaan? Geeniperimäni ja saamelaiskäräjien äänioikeuteni perusteella olen "aito saamelainen". Omaan henkilökohtaiseen aitoon saamelaisuuteeni kuuluvat oman elämänhistoriani vaiheet kipuiluineen siitä, kuka ja mikä olen, mikä saan olla, kenen määrittelemänä ja millä ehdoilla.

Uudenlainen itsetietoisuus

Amerikan ja Kanadan intiaaneja sekä Australian aboriginaaleja alkoi 1980–90-lukujen taitteessa hiertää kipeä asia: "kadotetun sukupolven kysymys". Kysymys oli vanhemmiltaan valtaväestön pariin riistettyjen lasten kohtalosta, ihmisistä, jotka eivät tienneet, keitä olivat ja mihin kuuluivat. Valtaväestö ei heitä pitänyt ominaan, vaikka heidän alkuperäiset nimensä oli muutettu ja kieli vaihdettu englanniksi. Pikku Karhut ja Punaiset Pilvet muuttuivat Bill Smitheiksi ja Ed Joneseiksi. He vieraantuivat vanhemmistaan, ja pahimmillaan heillä ei ollut enää yhteistä kieltäkään näiden kanssa. Tällä hetkellä alkuperäiskansat käyvät oikeutta ja hakevat korvauksia näille henkisille kansanmurhille. Minulle henkilökohtaisesti riittää korvaukseksi se, että saamen kieliä voi nyt opiskella melkein joka puolella Suomea. Identiteetti, käsitys, joka meillä on itsestämme, ei ole pysyvä tila. Saamelaisten, kuten muidenkaan ryhmien, identiteettiä ei voida tunkea mihinkään menneisyydestä löydettyyn pysyvän ja aidon

muottiin. Menneisyyden tunteminen ja tulkitseminen on tärkeää, jotta paremmin ymmärtäisimme tätä hetkeä, mutta kaikki elävä muuttuu. Tämän päivän kaupunkisaamelaiset ovat luomassa uutta saamelaista identiteettiä, joka ei ole sidottu ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta. Etenkin osa saamelaisnuorisosta antaa omalle etnisyydelleen reilusti liikkumatilaa. Se hämmentyneisyys, jonka vallassa aiempien ikäpolvien saamelaisnuoret kyselivät itseltään, kuka olen ja mikä on saamelainen, tuntuu väistyneen uudenlaisen itsetietoisuuden tieltä. Minusta on jälleen mukavaa olla ihan aito saamelainen.

I Lapsuuden markkinamuistoja

On kesä ja markkinat Inarissa 1960-luvun alussa. Olemme tulleet koko suku isolla veneellä järven toiselta puolelta viettämään muutaman päivän kirkonkylällä, hoitamaan asioita ja tapaamaan muita erämaista ja tuntureiden takaa tulleita sukulaisia ja tuttaviamme. Mummo on pukeutunut meidät kaikki kirjaviin lapinpukuihin. Tämän tästä pysähtyy eteemme isokokoisia ulkomaalaisia turisteja, jotka viittoillen ja elehtien kertovat haluavansa valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta seisahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Kun turistit tarjoavat maksua valokuvamallina olostani, mummoni pudistaa päätään. Turistien ojentaessa rahaa minulle mummo rykäisee äänekkäästi ja katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan. Kokemuksesta jo tiedän seuraavat vaiheet: Kun mummo kieltäytyy maksusta ja kieltää meitä lapsiakin ottamasta rahaa, turistit hämmentyvät. Sitten turistien ilmeet kirkastuvat ja he alkavat viittilöidä Inarin ainoan jäätelökioskin suuntaan. Mummo ei puutu asiaan, kun iloisena astelen turistin kanssa Kokko Heikin, vanhan punapartaisen kullankaivajan, pitämän jäätelökioskin eteen. Tötterö, joskus kaksikin, käsissäni kipaisen takaisin mummon helmoiin. Mummo ei selvästikään pidä tästä minun liiketoiminnastani, mutta ei henno sitä kieltää nähdessään onnellisen ilmeeni valuvien jäätelötötteröiden takaa. Kun mummon silmä vältti, osoitin valokuvaaville turisteille kioskin vieressä olevaa Saami Girjiä, pientä kirja- ja paperikauppaa, jossa myytiin myös rihkamakoruja. Turistin kanssa marssimme kauppaan. Myyjä tiesi minut nähdessään nostaa esiin laatikon, jossa oli erilaisia perhosen näköisiä rintakoruja. Osoitin laatikosta valitsemaani korua, myyjä kiinnitti sen lapinpuvun etumukseeni ja turisti maksoi sen. Sekä turisti, myyjä että minä olimme tyytyväisiä, kunnes mummolleni selvisi, mistä kaikki erilaiset perhoskoruni olivat ilmestyneet. Liikenaisen urani katkesi tylysti mummon toruihin.

1. Etsi oikea äänne

Valitse sanaan alkuäänne niin, että sanasta tulee oikea, jotakin tarkoittava sana. Kirjoita sana viivalle.

arkkinat k l m

eneellä s v k

ärven j v h

äivän l t p

ukulaisia s n r

uttavia j t l

uristeja n m t

ameroiden r s k

äätään h r p

Etsi oikea äänne – Oikeat vastaukset

Valitse sanaan alkuäänne niin, että sanasta tulee oikea, jotakin tarkoitettava sana. Kirjoita sana viivalle.

arkkinat k l m
markkinat

eneellä s v k
veneellä

ärven j v h
järven

äivän l t p
päivän

ukulaisia s n r
sukulaisia

uttavia j t l
tuttavia

uristeja n m t
turisteja

ameroiden r s k
kameroiden

äätään h r p
päätään

2. Vokaalit

Lue tarinan seuraava osa vielä huolellisesti.

On kesä ja markkinat Inarissa 1960-luvun alussa. Olemme tulleet koko suku isolla veneellä järven toiselta puolelta viettämään muutaman päivän kirkonkylällä, hoitamaan asioita ja tapaamaan muita erämaista ja tuntureiden takaa tulleita sukulaisia ja tuttaviamme. Mummo on pukenut meidät kaikki kirjaviin lapinpukuihin. Tämän tästä pysähtyy eteemme isokokoisia ulkomaalaisia turisteja, jotka viittoillen ja elehtien kertovat haluavansa valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta seisahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Kun turistit tarjoavat maksua valokuvamallina olostamme, mummoni pudistaa päätään. Turistien ojentessa rahaa minulle mummo rykäisee äänekkäästi ja katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi a-kirjainta peräkkäin (aa).
Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi e-kirjainta peräkkäin (ee).
Ympyröi sanat ja kirjoita ne viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi i-kirjainta peräkkäin (ii). Laita sanan ympärille sulkeet ja kirjoita sanat viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi ä-kirjainta peräkkäin (ää).
Merkitse sanojen alle katkoviiva ja kirjoita ne viivalle.

Vokaalit – Oikeat vastaukset

Lue tarinan seuraava osa vielä huolellisesti.

On kesä ja markkinat Inarissa 1960-luvun alussa. Olemme tulleet koko suku isolla veneellä järven toiselta puolelta viettämään muutaman päivän kirkonkylällä, hoitamaan asioita ja tapaamaan muita erämaista ja tuntureiden takaa tulleita sukulaisia ja tuttaviam. Mummo on pukeutunut meidät kaikki (kirjaviin) lapinpukuihin. Tämän tästä pysähtyy eteemme isokokoisia ulkomaalaisia turisteja, jotka (viittoillen) ja elehtien kertovat haluavansa valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta seisahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Kun turistit tarjoavat maksua valokuvamallina olost, mummoni pudistaa päätään. Turistien ojentaessa rahaa minulle mummo rykäisee äänekkäästi ja katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi a-kirjainta peräkkäin (aa).
Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivalle.

**hoitamaan, tapaamaan, takaa, ulkomaalaisia,
kiusaantuneelta, pudistaa, rahaa**

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi e-kirjainta peräkkäin (ee).
Ympyröi sanat ja kirjoita ne viivalle.

**tulleet, veneellä, eteemme, kiusaantuneelta, eteen,
rykäisee**

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi i-kirjainta peräkkäin (ii). Laita sanan ympärille sulkeet ja kirjoita sanat viivalle.

kirjaviin, viittoillen

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi ä-kirjainta peräkkäin (ää).
Merkitse sanojen alle katkoviiva ja kirjoita ne viivalle.

viettämään, näyttää, päätään, äänekkäästi

3. E-kirjaimet

Tekstistä on pudonnut e-kirjaimia. Lisää puuttuvat kirjaimet viivoille mallin mukaan. Puuttuuko sanasta e vai ee? Lue lopuksi teksti ääneen.

On kesä ja markkinat Inarissa 1960-luvun alussa. Ol_____mme
tull_____t koko suku isolla ven_____llä järv_____n tois_____lta
puol_____lta viettämään muutaman päivän kirkonkylällä,
hoitamaan asioita ja tapaamaan muita _____rämaista ja
tuntur_____iden takaa tull_____ita sukulaisia ja tuttavvia. Mummo
on puk_____nut meidät kaikki kirjaviin lapinpukuihin. Tämän tästä
pysähtyy et_____mme isokokoisia ulkomaalaisia turist_____ja,
jotka viittoill_____n ja el_____htien k_____rtovat haluavansa
valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantun_____lta, mutta
seisahtuu h_____tkeksi kam_____roiden et_____n. Kun turistit
tarjoavat maksua valokuvamallina olost, mummoni pudistaa
päättään. Turistien oj_____ntaessa rahaa minull_____ mummo
rykäis_____ään_____kkäästi ja katsoo vihais_____sti; me
emm_____ole kaupan.

E-kirjaimet – Oikeat vastaukset

Tekstistä on pudonnut e-kirjaimia. Lisää puuttuvat kirjaimet tekstiin mallin mukaan. Puuttuuko sanasta e vai ee? Lue lopuksi teksti ääneen.

On kesä ja markkinat Inarissa 1960-luvun alussa. Olemme tulleet koko suku isolla veneellä järven toiselta puolelta viettämään muutaman päivän kirkonkylällä, hoitamaan asioita ja tapaamaan muita erämaista ja tuntureiden takaa tulleita sukulaisia ja tuttavia. Mummo on pukenut meidät kaikki kirjaviin lapinpukuihin. Tämän tästä pysähtyy eteemme isokokoisia ulkomaalaisia turisteja, jotka viittoillen ja elehtien kertovat haluavansa valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta seisahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Kun turistit tarjoavat maksua valokuvamallina olosta, mummoni pudistaa päätänsä. Turistien ojentaessa rahaa minulle mummo rykäisee äänekkäästi ja katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan.

4. Muodosta uusia sanoja

Ota jokaisesta sanasta kolmas kirjain mallin mukaan. Kirjoita kirjain sille varatulle viivalle. Saat kirjaimista uuden sanan. Kirjoita sana viivalle.

1. kirkastuivat **r**
Inarin _____
nähdessään _____
laatikon _____ _____

2. alkavat _____
viittilöidä _____
tiedän _____
kullankaivajan _____
astelen _____
iloisena _____ _____

3. takaisin _____
kioskin _____
turistit _____
seuraavan _____ _____

4. kokemuksesta _____
vaiheen _____
osoitin _____
jossa _____
näköisiä _____
erilaisia _____ _____

Muodosta uusia sanoja – Oikeat vastaukset

Ota jokaisesta sanasta kolmas kirjain mallin mukaan. Kirjoita kirjain sille varatulle viivalle. Saat kirjaimista uuden sanan. Kirjoita sana viivalle.

1.	kirkastuivat	r	
	Inarin	a	
	nähdessään	h	
	laatikon	a	raha
2.	alkavat	k	
	viittilöidä	i	
	tiedän	e	
	kullankaivajan	l	
	astelen	t	
	iloisena	o	kielto
3.	takaisin	k	
	kioskin	o	
	turistit	r	
	seuraavan	u	koru
4.	kokemuksesta	k	
	vaiheen	i	
	osoitin	o	
	jossa	s	
	näköisiä	k	
	erilaisia	i	kioski

5. Täydennä puuttuvat kirjaimet

Tekstistä on pudonnut ei- ja ie-kirjainyhdistelmiä. Täydennä puuttuvat kirjaimet viivoille mallin mukaan. Lue lopuksi teksti ääneen.

Olemme tulleet koko suku viettämään muutaman päivän kirkonkylällä. Tapaamme myös muita tuntur____den takaa tull____ta sukulaisia. Mummo on pukeut m____dät kaikki kirjaviin lapinpukuihin. Eteemme pysähtyy turisteja, jotka eleht____n kertovat haluavansa valokuvata m____tä.

Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta s____sahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Turist____n ojentaessa rahaa minulle mummo katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan. Kokemuksesta jo t____dän seuraavat vaiheet: Kun mummo k____ltäytyy maksusta ja k____ltää m____tä lapsiakin ottamasta rahaa, turistit hämmentyvät.

Täydennä puuttuvat kirjaimet – Oikeat vastaukset

Tekstistä on pudonnut ei- ja ie-kirjainyhdistelmiä. Täydennä puuttuvat kirjaimet viivoille mallin mukaan. Lue lopuksi teksti ääneen.

Olemme tulleet koko suku viettämään muutaman päivän kirkonkylällä. Tapaamme myös muita tuntureiden takaa tulleita sukulaisia. Mummo on pukenut meidät kaikki kirjaviin lapinpukuihin. Eteemme pysähtyy turisteja, jotka elehtien kertovat haluavansa valokuvata meitä. Mummo näyttää kiusaantuneelta, mutta seisahtuu hetkeksi kameroiden eteen. Turistien ojentaessa rahaa minulle mummo katsoo vihaisesti; me emme ole kaupan. Kokemuksesta jo tiedän seuraavat vaiheet: Kun mummo kieltäytyy maksusta ja kieltää meitä lapsiakin ottamasta rahaa, turistit hämmentyvät.

6. Etsi oikeat tavut

Ota sanan kolmas ja neljäs tavu. Saat tavuista uuden sanan. Kirjoita sana viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi sanat ääneen.

Malli:

valtaosa

osa

riemunkirjavat

lapinpuvut

ihmiskäsityksen

muokkaajana

valokuvata

rintakoruja

vuosisatojen

Etsi oikeat tavut – Oikeat vastaukset

Ota sanan kolmas ja neljäs tavu. Saat tavuista uuden sanan. Kirjoita sana viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi sanat ääneen.

riemunkirjavat **kirja**

lapinpuvut **puvut**

ihmiskäsityksen **käsi**

muokkaajana **jana**

valokuvata **kuva**

rintakoruja **koru**

vuosisatojen **sato**

7. Tarinassa esiintyvät sanat

Mitkä seuraavista sanoista löydät tarinan ensimmäisestä kappaleesta? Ympyröi löytämäsi sanat.

kioskitötterön

jäätelökioskin

jäätelökauppaa

kullankaivajan

kultapartaisen

punapartaisen

punakaivajan

hopeankaivajan

rihkamakaivajan

perhoskaivajan

rihkamakauppaa

perhoskauppaa

perhoskoruni

rihkamakoruja

kaulakoruja

rannekoruja

rintakoruja

liikemiehen

liikenaisen

liiketoiminnastani

Tarinassa esiintyvät sanat – Oikeat vastaukset

Mitkä seuraavista sanoista löydät tarinan ensimmäisestä kappaleesta? Ympyröi löytämäsi sanat.

kioskitötterön

jäätelökioskin

jäätelökauppaa

kullankaivajan

kultapartaisen

punapartaisen

punakaivajan

hopeankaivajan

rihkamakaivajan

perhoskaivajan

rihkamakauppaa

perhoskauppaa

perhoskoruni

rihkamakoruja

kaulakoruja

rannekoruja

rintakoruja

liikemiehen

liikenaisen

liiketoiminnastani

8. Tarinan kulku

Järjestä tapahtumat tarinan mukaan aikajärjestykseen. Merkitse numero 1 ensimmäisen tapahtuman kohdalle jne.

- _____ Turistit haluavat valokuvata saamelaisia ja tarjoavat heille rahaa valokuvamallina olostä.
- _____ Mummo suuttuu tarinan päähenkilön "liikenaisen" urasta ja käskee lopettaa sen.
- _____ Koko suku on lähtenyt isolla veneellä järven toiselta puolelta markkinoille Inariin.
- _____ Mummo kieltäytyy ottamasta rahaa turisteilta, koska hän ei halua olla kauppatavaraa.
- _____ Tarinan päähenkilö saa turisteilta rihkamakoruja pienestä kirja- ja paperikaupasta.
- _____ Turistit ostavat maksuksi valokuvista jäätelöä Kokko Heikin jäätelökioskista.
- _____ Mummo on kiusaantunut seisahtuessaan turistien valokuvattavaksi.

Tarinan kulku – Oikeat vastaukset

Järjestä tapahtumat tarinan mukaan aikajärjestykseen. Merkitse numero 1 ensimmäisen tapahtuman kohdalle jne.

- 2 Turistit haluavat valokuvata saamelaisia ja tarjoavat heille rahaa valokuvamallina olost.
- 7 Mummo suuttuu tarinan päähenkilön ”liikenaisen” urasta ja käskee lopettaa sen.
- 1 Koko suku on lähtenyt isolla veneellä järven toiselta puolelta markkinoille Inariin.
- 4 Mummo kieltäytyy ottamasta rahaa turisteilta, koska hän ei halua olla kauppatavaraa.
- 6 Tarinan päähenkilö saa turisteilta rihkamakoruja pienestä kirja- ja paperikaupasta.
- 5 Turistit ostavat maksuksi valokuvista jäätelöä Kokko Heikin jäätelökioskista.
- 3 Mummo on kiusaantunut seisahtuessaan turistien valokuvattavaksi.

II Koulussa 1960-luvulla

”Onkos tämä tyttö ihan aito lappalainen?” kysyy suomalainen turisti. Persona Kokko Heikin jäätelötötteeröille päätän olla ja nyökkään. 7-vuotiaaksi asti oli mukavaa olla ihan aito lappalainen. Koulun alkaessa tapahtui raju käänne: aitona lappalaisena esiintyminen ei tuonut mitään hauskaa eikä myönteistä, päinvastoin kaikki lappalaisuuteen eli saamelaisuuteen liittyvä oli hävettävää. Monikulttuurisuuden käsite oli täysin vieras. 1960-luvun koulu pyrki sulauttamaan kaikki yhtenäiseen suomalaisuuteen. Sulauttaminen oli kohtalaisen tehokasta, vaikkakaan ei täydellistä. Nopea suomen kielen oppiminen oli meille koululaisille kiireellisin asia. Sen jälkeen ulkoasun muokkaaminen: survoimme kaikki riemunkirjavat lapinpuvut asusteineen piiloon ja ryhdyimme sovittelemaan hillitympää vaatekertaa. Omien vanhempien ja perheen vaikutus heikkeni, koska pääsimme oppilasasuntolasta kotiin vain pidemmällä lomilla. Saamelaislapsi, joka koulussa tai asuntolassa halusi kuulua omaan ikäryhmäänsä – kuten jokainen lapsi käsittääkseni haluaa – omaksui ainakin näennäisesti vanhempien oppilaiden suomalaistetun maailmankuvan ja ihmiskäsityksen. Pidän tätä lasten omista ryhmissä tapahtunutta yhdenmukaisuuden vaatimusta tehokkaimpana suomalaiseksi muokkaajana.

9. Oikein kirjoitetut sanat

Lue seuraavat sanat. Alleviivaa ne, jotka on kirjoitettu oikein. Oikein kirjoitettuja sanoja on 15.

suomalainen	soumalainen
tuuristi	turisti
lappalainen	lappalianen
lappalainen	lapalainen
koulu	kuolu
tyädellistä	täydellistä
täädellistä	täydelistä
oppiminen	opiminen
assia	asia
asai	asaa
muokaaminen	moukkaaminen
mukaaminen	muokkaaminen
piiloon	piloon
vanhempein	vanhempien
heikkeni	hiekkeni
heikkenni	heikeni
opilaiden	oppilaiden
ryhmisä	ryhmissä
vatimusta	vaatimusta
tehokkaimpana	tehokaimpana

Oikein kirjoitetut sanat – Oikeat vastaukset

Lue seuraavat sanat. Alleviivaa ne, jotka on kirjoitettu oikein. Oikein kirjoitettuja sanoja on 15.

<u>suomalainen</u>	soumalainen
tuuristi	<u>turisti</u>
lappalainen	lappalianen
<u>lappalainen</u>	lapalainen
<u>koulu</u>	kuolu
tyädellistä	<u>täydellistä</u>
täädellistä	täydelistä
<u>oppiminen</u>	opiminen
assia	<u>asia</u>
asai	asaa
muokaaminen	moukkaaminen
mukaaminen	<u>muokkaaminen</u>
<u>piiloon</u>	piloon
vanhempein	<u>vanhempien</u>
<u>heikkeni</u>	hiekkeni
heikkenni	heikeni
opilaiden	<u>oppilaiden</u>
ryhmisä	<u>ryhmissä</u>
vatimusta	<u>vaatimusta</u>
<u>tehokkaimpana</u>	tehokaimpana

10. Järjestä tavut

Järjestä tavut niin, että niistä muodostuu sana. Kirjoita sana viivalle.

pa lai lap nen

ma lai suo nen

le jää lö töt te te röil

haus kaa

suu den kult mo tuu ri ni

yh näi te seen

sun to a las sa

kä tyk ih si sen mis

kaa muok na ja

Järjestä tavut – Oikeat vastaukset

Järjestä tavut niin, että niistä muodostuu sana. Kirjoita sana viivalle.

pa lai lap nen

lap-pa-lai-nen

ma lai suo nen

suo-ma-lai-nen

le jää lö töt te te röil

jää-te-lö-töt-te-röil-le

haus kaa

haus-kaa

suu den kult mo tuu ri ni

mo-ni-kult-tuu-ri-suu-den

yh näi te seen

yh-te-näi-seen

sun to a las sa

a-sun-to-las-sa

kä tyk ih si sen mis

ih-mis-kä-si-tyk-sen

kaa muok na ja

muok-kaa-ja-na

11. Laske tavut

Laske, kuinka monta tavua sanassa on. Merkitse lukumäärä viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi sanat ääneen.

Malli:

lappalainen _____

turisti _____

suomalainen _____

hauskaa _____

esiintyminen _____

myönteistä _____

jäätelötötteröille _____

päinvastoin _____

monikulttuurisuuden _____

yhtenäiseen _____

kohtalaisen _____

riemunkirjavat _____

asusteineen _____

oppilajasuntolasta _____

saamelaislapsi _____

Laske tavut – Oikeat vastaukset

Laske, kuinka monta tavua sanassa on. Merkitse lukumäärä viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi sanat ääneen.

tu-ris-ti	3
suo-ma-lai-nen	4
haus-kaa	2
e-siin-ty-mi-nen	5
myön-teis-tä	3
jää-te-lö-töt-te-röil-le	7
päin-vas-toin	3
mo-ni-kult-tuu-ri-suu-den	7
yh-te-näi-seen	4
koh-ta-lai-sen	4
rie-mun-kir-ja-vat	5
a-sus-tei-neen	4
op-pi-las-a-sun-to-las-ta	8
saa-me-lais-lap-si	5

12. Puuttuvat tavut

Tekstistä on pudonnut tavuja. Kirjoita viivalle sanaan ja tekstiin sopiva tavu mallin mukaan. Puuttuvat tavut on annettu valmiina. Lue lopuksi teksti ääneen.

”Onkos tämä tyttö ihan aito lappalainen?” kysyy suo____lainen turis____. 7-vuotiaak____asti oli mu____vaa olla ihan aito lappa____nen. Koulun al____essa tapahtui raju kään____: aitona lappalai____na esiin____minen ei tuonut mitään myönteis____, päin____toin kaikki lappalai____teen eli ____melaisuuteen liittyy____oli hävet____vää. Monikult____risuuden käsite oli täysin vieras. 1960-luvun koulu pyrki sulaut____maan kaikki yh____näiseen suo____laisuuteen. Sulautta____nen oli kohtalai____teho____ta, vaikkakaan ei täy____listä. Nope____suomen ____len op____minen oli meil____kou____laisille kiireelli____asia. Sen jälkeen ulko____sun muok____minen: survoim____kaikki riemun____javat lapin____vut asus____neen piiloon ja ryh____me sovitte____maan hillitympää vaate____taa.

Käytä näitä tavuja:

ne	tä	ma	se	le	ti	saa
tä	si	ka	lai	pi	suu	mi
tuu	ka	vä	kie	ty	del	
te	a	ma	ta	sen	kas	
sin	lu	a	kir	pu	kaa	
tei	ker	dyim	vas	me	le	

Puuttuvat tavut – Oikeat vastaukset

Tekstistä on pudonnut tavuja. Kirjoita viivalle sanaan ja tekstiin sopiva tavu mallin mukaan. Puuttuvat tavut on annettu valmiina. Lue lopuksi teksti ääneen.

”Onkos tämä tyttö ihan aito lappalainen?” kysyy suomalainen turisti. 7-vuotiaaksi asti oli mukavaa olla ihan aito lappalainen. Koulun alkaessa tapahtui raju käänne: aitona lappalaisena esiintyminen ei tuonut mitään myönteistä, päinvastoin kaikki lappalaisuuteen eli saamelaisuuteen liittyvä oli hävettävä. Monikulttuurisuuden käsite oli täysin vieras. 1960-luvun koulu pyrki sulauttamaan kaikki yhtenäiseen suomalaisuuteen. Sulauttaminen oli kohtalaisen tehokasta, vaikkakaan ei täydellistä. Nopea suomen kielen oppiminen oli meille koululaisille kiireellisin asia. Sen jälkeen ulkoasun muokkaaminen: survoimme kaikki riemunkirjavat lapinpuvut asusteineen piiloon ja ryhdyimme sovittelemaan hillitympä vaatekertaa.

III Saamelaisuuden kieltäminen

Saamelaisuudesta tuli minulle taakka, josta olisin tahtonut päästä eroon. Sukunimeäni en alaikäisenä voinut vaihtaa. Hiuksien värjääminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin pukeutuminen eivät riittäneet peittämään etnistä taustaani. Koska Lapin kasvava turismi käytti mainonnan mielikuvissaan poronhoitoa ja saamen kieltä aidon saamelaisuuden kriteereinä, en inahnutkaan poroista, vaan sanoin isäni ammatiksi kalastajan. Se ei ollut valhe, mutta ei ihan koko totuuskaan. Ulkopuolisten utelut etnisyydestäni muuttuivat minulle helpommiksi, koska aitoon saamelaisuuteen liitettiin nyt saamen kieli. Kysymys ”Oletkos sinä aito saamelainen?” sai jatkokysymyksen: ”Osaatko sinä lapin kieltä?” Koska saamen kielen taitoni oli kouluvuosina pahasti rapautunut, ohitin ensimmäisen kysymyksen ja huojentuneena vastasin vain toiseen. ”En osaa saamen kieltä”, sanoin ääneen ja ajatuksissani jatkoin: ”enää”. Koska aito saamelainen paimensi poroja ja puhui saamen kieltä, totesin, etten ole aito saamelainen. En siis ole alkukantainen ja sivistymätön metsäläinen. Vanheneva isoäitini oli nähnyt jo omien nuorimpien lastensa kohdalla saman muutoksen ja masentuneena totesi, että saamen kieleni kuulosti oudolta. Viimeisinä elinvuosinaan hän puhui minulle sinnikkäästi saamea ja minä vastailin hänelle suomeksi.

13. Lisää pudonneet kirjaimet

Tekstistä on pudonnut m- ja n-kirjaimia. Lisää puuttuvat kirjaimet tekstiin mallin mukaan. Puuttuuko sanasta m, m-m, n vai n-n?

Koska Lapin kasvava turismi käytti maino_____an mielikuvissaan poro_____hoitoa ja saa_____en kieltä aidon saa_____elaisuuden kriteerei_____ä, en i_____ahtanutkaan poroista, vaan sa_____oin isäni a_____atiksi kalastajan. Ulkopuolisten utelut et_____isydestäni muuttuivat minulle helppo_____iksi, koska aitoon saa_____elaisuuteen liitettiin nyt saa_____en kieli. Kysy_____ys "Oletkos si_____ä aito saa_____elainen?" sai jatkokysy_____yksen: "Osaatko sinä lapi_____kieltä?" Koska saa_____en kielen taito_____i oli kouluvuosi_____a pahasti rapautu_____ut, ohitin ensi_____äisen kysy_____yksen ja huoje_____tuneena vastasin vain toiseen. "En osaa saame_____kieltä", sanoin ää_____een ja ajatuksissa_____i jatkoin: "e_____ää". Koska aito saamelainen pai_____ensi poroja ja puhui saa_____en kieltä, totesin, etten ole aito saamelai_____en. En siis ole alkuka_____tainen ja sivisty_____ätön metsäläi_____en. Va_____heneva isoäiti_____i oli näh_____yt jo omien nuori_____pien laste_____sa kohdalla saman muutoksen ja mase_____tuneena totesi, että saamen kiele_____i kuulosti oudolta. Vii_____eisinä eli_____vuosinaan hän puhui minulle si_____ikkäästi saamea ja minä vastailin hä_____elle suo_____eksi.

Lisää pudonneet kirjaimet – Oikeat vastaukset

Tekstistä on pudonnut m- ja n-kirjaimia. Lisää puuttuvat kirjaimet tekstiin mallin mukaan. Puuttuuko sanasta m, m-m, n vai n-n?

Koska Lapin kasvava turismi käytti mainonnan mielikuvissaan poronhoitoa ja saamen kieltä aidon saamelaisuuden kriteereinä, en inahtanutkaan poroista, vaan sanoin isäni ammatiksi kalastajan. Ulkopuolisten utelut etnisyydestäni muuttuivat minulle helpommiksi, koska aitoon saamelaisuuteen liitettiin nyt saamen kieli. Kysymys "Oletkos sinä aito saamelainen?" sai jatkokysymyksen: "Osaatko sinä lapin kieltä?" Koska saamen kielen taitoni oli kouluvuosina pahasti rapautunut, ohitin ensimmäisen kysymyksen ja huojentuneena vastasin vain toiseen: "En osaa saamen kieltä", sanoin ääneen ja ajatuksissani jatkoin: "enää". Koska aito saamelainen paimensi poroja ja puhui saamen kieltä, totesin, etten ole aito saamelainen. En siis ole alkukantainen ja sivistymätön metsäläinen. Vanheneva isoäitini oli nähnyt jo omien nuorimpien lastensa kohdalla saman muutoksen ja masentuneena totesi, että saamen kieleni kuulosti oudolta. Viimeisinä elinvuosinaan hän puhui minulle sinnikkäästi saamea ja minä vastailin hänelle suomeksi.

14. Merkitse tavuviivat

Merkitse seuraavien virkkeiden jokaiseen sanaan tavuviivat. Etsi sanat, joissa on kaksi tavua. Kirjoita kaksitavuiset sanat viivalle.

Saamelaisuudesta tuli minulle taakka,
josta olisin halunnut päästä eroon.

Se ei ollut valhe, mutta ei ihan koko
totuuskaan.

Koska aito saamelainen paimensi
poroja ja puhui saamen kieltä, totesin
huojentuneena, etten ole aito
saamelainen.

En siis ole alkukantainen ja
sivistymätön metsäläinen.

Viimeisinä elinvuosinaan hän puhui
minulle sinnikkäästi saamea ja minä
vastailin hänelle suomeksi.

Merkitse tavuviivat – Oikeat vastaukset

Merkitse seuraavien virkkeiden jokaiseen sanaan tavuviivat. Etsi sanat, joissa on kaksi tavua. Kirjoita kaksitavuiset sanat viivalle.

S a a - m e - l a i - s u u - d e - s t a t u - l i m i - n u - l - l e t a a - k - k a ,
j o - s t a o - l - i - s - i - n h a - l - u - n - n - u - t p ä ä - s - t ä e - r o - o - n .

tuli, taakka, josta, päästä, eroon

S e e - i o - l - l - u - t v a - l - h - e , m - u - t - t - a e - i i - h - a - n k o - k o
t o - t - u - u - s - k a - a - n .

ollut, valhe, mutta, ihan, koko

K o - s - k - a a - i - t - o s a - a - m - e - l - a - i - n - e - n p a - i - m - e - n - s - i
p o - r - o - j - a j - a p u - h - u - i s a - a - m - e - n k i - e - l - t - ä , t o - t - e - s - i - n
h u - o - j - e - n - t - u - n - e - e - n - a , e - t - t - e - n o - l - e a - i - t - o
s a - a - m - e - l - a - i - n - e - n .

koska, aito, puhui, saamen, kieltä, etten, ole, aito

E - n s - i - i - s o - l - e a - l - k - u - k - a - n - t - a - i - n - e - n j - a
s - i - v - i - s - t - y - m - ä - t - ö - n m - e - t - s - ä - l - ä - i - n - e - n .

ole

V i - i - m - e - i - s - i - n ä e - l - i - n - v - u - o - s - i - n - a - a - n h ä - n p u - h - u - i
m - i - n - u - l - l - e s - i - n - n - i - k - k ä ä - s - t - i s a - a - m - e - a j - a m - i - n ä
v - a - s - t - a - i - l - i - n h ä - n - e - l - l - e s u - o - m - e - k - s - i .

puhui, minä

15. Synonyymit

Tekstistä on poimittu sanoja. Kirjoita viivalle mallin mukaan sanan synonyymi eli samaa asiaa tarkoittava sana. Synonyymit on annettu valmiina. Lue lopuksi sanat ääneen.

Malli:

taakka rasite

tahtoa _____

hiukset _____

kriteeri _____

udella _____

helppo _____

taito _____

sivistymätön _____

isoäiti _____

outo _____

sinnikäs _____

oikeus _____

edelleen _____

hallinta _____

metsästys _____

pulmallinen _____

haluta

vaivaton

kontrolli

ongelmallinen

suortuvat

saalistus

arvosteluperuste

kysellä

lannistumaton

kyky

lupa

vieläkin

valistumaton

mummo

vieras

Synonyymit – Oikeat vastaukset

Tekstistä on poimittu sanoja. Kirjoita viivalle mallin mukaan sanan synonyymi eli samaa asiaa tarkoittava sana. Synonyymit on annettu valmiina. Lue lopuksi sanat ääneen.

tahtoa	<u>haluta</u>
hiukset	<u>suortuvat</u>
kriteeri	<u>arvosteluperuste</u>
udella	<u>kysellä</u>
helppo	<u>vaivaton</u>
taito	<u>kyky</u>
sivistymätön	<u>valistumaton</u>
isoäiti	<u>mummo</u>
outo	<u>vieras</u>
sinnikäs	<u>lannistumaton</u>
oikeus	<u>lupa</u>
edelleen	<u>vieläkin</u>
hallinta	<u>kontrolli</u>
metsästys	<u>saalistus</u>
pulmallinen	<u>ongelmallinen</u>

16. Tarinassa esiintyvät virkkeet

Mitkä virkkeet löydät tarinan kolmannesta kappaleesta? Alleviivaa löytämäsi virkkeet.

Sukunimeäni en alaikäisenä voinut muuttaa.

Sukunimeäni en alaikäiselle voinut antaa.

Sukunimeäni en alaikäisenä voinut vaihtaa.

Hiuksien leikkaaminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin pukeutuminen eivät riittäneet peittämään etnistä taustaani.

Hiuksien värjääminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin pukeutuminen eivät riittäneet peittämään saamelaisuuttani.

Hiuksien värjääminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin pukeutuminen eivät riittäneet peittämään etnistä taustaani.

Se ei ollut valhe, mutta ei ihan koko totuuskaan.

Se ei ollut totta, mutta ei täyttä valhettakaan.

Se ei ollut valhe, vaan totuus.

En siis ole alkuperäinen metsäläinen.

En siis ole alkukantainen ja sivistymätön metsäläinen.

En siis ole alkukantainen ja sivistymätön menninkäinen.

”Oletkos sinä aito lappalainen?”

”Oletkos sinä aito suomalainen?”

”Oletkos sinä aito saamelainen?”

”Osaatko sinä lapin kieltä?”

”Osaatko sinä saamea?”

Tarinassa esiintyvät virkkeet – Oikeat vastaukset

**Mitkä virkkeet löydät tarinan kolmannesta kappaleesta? Alle-
viivaa löytämäsi virkkeet.**

Sukunimeäni en alaikäisenä voinut muuttaa.

Sukunimeäni en alaikäiselle voinut antaa.

Sukunimeäni en alaikäisenä voinut vaihtaa.

Hiuksien leikkaaminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin
pukeutuminen eivät riittäneet peittämään etnistä taustaani.

Hiuksien värjääminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin
pukeutuminen eivät riittäneet peittämään saamelaisuuttani.

Hiuksien värjääminen ja länsimaisiin muotivaatteisiin
pukeutuminen eivät riittäneet peittämään etnistä taustaani.

Se ei ollut valhe, mutta ei ihan koko totuuskaan.

Se ei ollut totta, mutta ei täyttä valhettakaan.

Se ei ollut valhe, vaan totuus.

En siis ole alkuperäinen metsäläinen.

En siis ole alkukantainen ja sivistymätön metsäläinen.

En siis ole alkukantainen ja sivistymätön menninkäinen.

”Oletkos sinä aito lappalainen?”

”Oletkos sinä aito suomalainen?”

”Oletkos sinä aito saamelainen?”

”Osaatko sinä lapin kieltä?”

”Osaatko sinä saamea?”

17. Kirjoita virkkeet uudestaan

Tehtävässä on kuusi ilman välimerkkejä yhteen kirjoitettua virkettä. Kirjoita virkkeet uudestaan järjestyksessä viivoille. Lisää virkkeisiin piste virkkeen loppuun ja iso alkukirjain virkkeen ensimmäiseen sanaan. Ensimmäinen virke on kirjoitettu malliksi. Lue lopuksi virkkeet ääneen.

saamelaisuudesta tuli minulle taakka halusin päästä
saamelaisuudestani eroon sukunimeäni en alaikäisenä voinut
vaihtaa hiuksien värjääminen ei peittänyt taustaani saamen kieltä
pidettiin aidon saamelaisuuden kriteerinä kerroin isäni ammatin
olevan kalastaja

Saamelaisuudesta tuli minulle taakka.

Kirjoita virkkeet uudestaan – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on kuusi ilman välimerkkejä yhteen kirjoitettua virkettä. Kirjoita virkkeet uudestaan järjestyksessä viivoille. Lisää virkkeisiin piste virkkeen loppuun ja iso alkukirjain virkkeen ensimmäiseen sanaan. Ensimmäinen virke on kirjoitettu malliksi. Lue lopuksi virkkeet ääneen.

saamelaisuudesta tuli minulle taakka halusin päästä
saamelaisuudestani eroon sukunimeäni en alaikäisenä voinut
vaihtaa hiuksien värjääminen ei peittänyt taustaani saamen kieltä
pidettiin aidon saamelaisuuden kriteerinä kerroin isäni ammatin
olevan kalastaja

Saamelaisuudesta tuli minulle taakka.

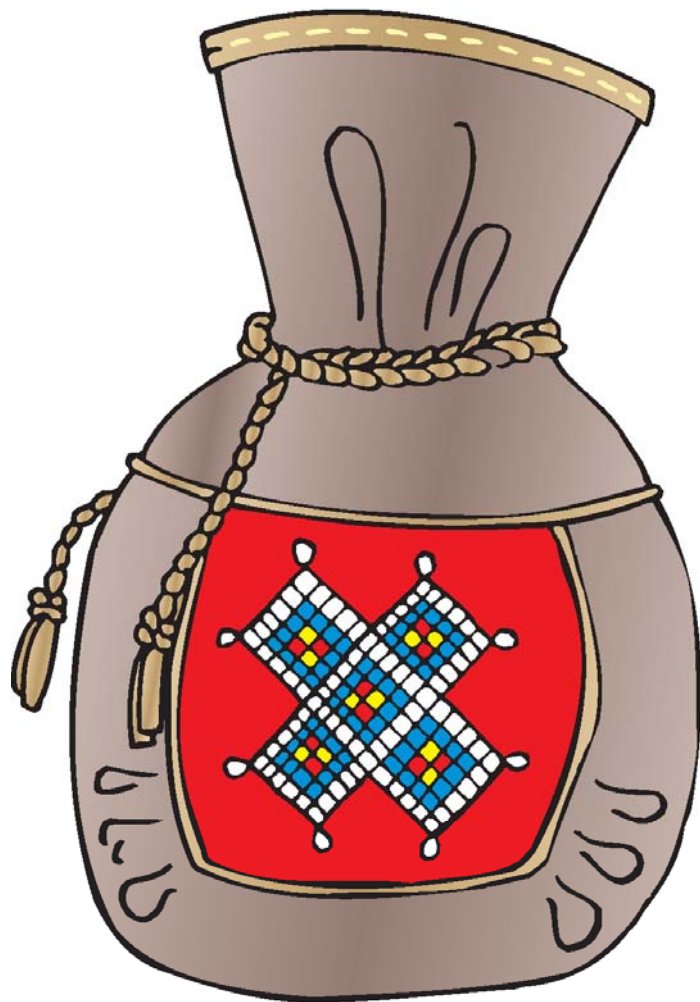
Halusin päästä saamelaisuudestani eroon.

Sukunimeäni en alaikäisenä voinut vaihtaa.

Hiuksien värjääminen ei peittänyt taustaani.

Saamen kieltä pidettiin aidon saamelaisuuden kriteerinä.

Kerroin isäni ammatin olevan kalastaja.

IV Aidon saamelaisuuden määrittelyä

Sitten maailmalta alkoi kuulua kummia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen maailmanlaajuinen liikehdintä alkoi heijastella meihin saamelaisiinkin. Maanjako- ja oikeuskysymysten melskeessä jotkut Lapin suomalaissuvut alkoivat vaatia pääsyä saamelaisiksi. Saavuttamamme kulttuurinen itsehallinto alkoi antaa meille oikeuksia, joita myös suomalaiset ymmärrettävästi haluaisivat hyödyntää. Lapissa on edelleen ihmisiä niin vähän, että Lappia tulisi mielestäni kehittää sekä saamelaisten että suomalaisten näkökulmista. Olemme sitä paitsi vuosisatojen saatossa sekoittuneet niin, että aidon saamelaisen määrittelemisen on yhä vaikeampaa. Kieleen ja porotalouteen sidotut saamelaisuuden aitouden määrittelyt ovat pitkälti ulkoapäin annettuja. Ne ovat olleet eksoottisia huomion herättäjiä matkailun mainonnassa, joka puolestaan oli kauan etelässä asuvien suomalaisten hallinnassa. Jos aito saamelaisuus olisi poronhoitoon sidottu, niin valtaosa Inarin suvuista ei olisi koskaan ollutkaan saamelaisia. Meidän pääelinkeinomme ovat olleet kalastus ja metsästys. Jos taas saamelaisen aitous on saamen kielen taitoon sidottu, olen todella pulmallisen tilanteen edessä. Olinko aito saamelainen 5-vuotiaana, kun puhuin kotona saamea? Muutuinko epäaidoksi 15-vuotiaana, kun en enää osannut puhua, vaikka ymmärsinkin kieltä? Entä nyt aikuisena, kun olen opiskelemassa kieltä uudestaan? Geeniperimäni ja saamelaiskäräjien äänioikeuteni perusteella olen "aito saamelainen". Omaan henkilökohtaiseen aitoon saamelaisuuteeni kuuluvat oman elämänhistoriani vaiheet kipuiluineen siitä, kuka ja mikä olen, mikä saan olla, kenen määrittelemänä ja millä ehdoilla.

18. Kaksoiskonsonantit

Lue tarinan seuraava osa vielä huolellisesti ja tee tehtävät.

Sitten maailmalta alkoi kuulua kummia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen maailmanlaajuinen liikehdintä alkoi heijastella meihin saamelaisiin. Maanjako- ja oikeuskysymysten melskeessä jotkut Lapin suomalaissuvut alkoivat vaatia pääsyä saamelaisiksi. Saavuttamamme kulttuurinen itsehallinto alkoi antaa meille oikeuksia, joita myös suomalaiset ymmärrettävästi haluaisivat hyödyntää. Lapissa on edelleen ihmisiä niin vähän, että Lappia tulisi mielestäni kehittää sekä saamelaisten että suomalaisten näkökulmista. Olemme sitä paitsi vuosisatojen saatossa sekoittuneet niin, että aidon saamelaisen määrittelemisen on yhä vaikeampaa.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi m-kirjainta peräkkäin (m-m).
Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi t-kirjainta peräkkäin (t-t).
Ympyröi sanat ja kirjoita ne viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi l-kirjainta peräkkäin (l-l).
Merkitse sanojen alle katkoviiva ja kirjoita sanat viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi p-kirjainta peräkkäin (p-p).
Merkitse sanojen ympärille sulkeet ja kirjoita sanat viivalle.

Kaksoiskonsonantit – Oikeat vastaukset

Lue tarinan seuraava osa vielä huolellisesti ja tee tehtävät.

Sitten maailmalta alkoi kuulua kummia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen maailmanlaajuinen liikehdintä alkoi heijastella meihin saamelaisiin. Maanjako- ja oikeuskysymysten melskeessä jotkut Lapin suomalaissuvut alkoivat vaatia pääsyä saamelaisiksi. Saavuttamamme kulttuurinen itsehallinto alkoi antaa meille oikeuksia, joita myös suomalaiset ymmärrettävästi haluaisivat hyödyntää. Lapissa on edelleen ihmisiä niin vähän, että (Lappia) tulisi mielestäni kehittää sekä saamelaisten että suomalaisten näkökulmista. Olemme sitä paitsi vuosisatojen saatossa sekoittuneet niin, että aidon saamelaisen määrittäminen on yhä vaikeampaa.

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi m-kirjainta peräkkäin (m-m).
Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivalle.

**kummia, vähemmistöjen, saavuttamamme,
ymmärrettävästi, olemme**

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi t-kirjainta peräkkäin (t-t).
Ympyröi sanat ja kirjoita ne viivalle.

**sitten, saavuttamamme, kulttuurinen, ymmärrettävästi,
että, kehittää, että, sekoittuneet, määrittäminen**

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi l-kirjainta peräkkäin (l-l).
Merkitse sanojen alle katkoviiva ja kirjoita sanat viivalle.

heijastella, itsehallinto, meille, edelleen

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksi p-kirjainta peräkkäin (p-p).
Merkitse sanojen ympärille sulkeet ja kirjoita sanat viivalle.

Lappia

19. Tavuta sanat

Kirjoita virkkeistä tummennettu sana tavuittain viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi virkkeet ääneen.

Malli:

Maailmalta alkoi kuulua kummia.

maa-il-mal-ta

Alkuperäiskansat alkoivat **liikehtiä**.

Se heijastui myös **saamelaisiin**.

Saavutimme **kulttuurisen** itsehallinnon.

Hallinto antoi meille **oikeuksia**.

Suomalaiset halusivat samoja oikeuksia.

Olemme sekoittuneet **vuosisatojen** aikana.

Saamelaisen **määrittelemisen** on vaikeaa.

Määritelmät on annettu **ulkoapäin**.

Määritelmiä on käytetty **mainonnassa**.

Pääelinkeinomme on ollut metsästys.

Tavuta sanat – Oikeat vastaukset

Kirjoita virkkeistä tummennettu sana tavuittain viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi virkkeet ääneen.

Alkuperäiskansat alkoivat **liikehtiä**.

lii-keh-ti-ä

Se heijastui myös **saamelaisiin**.

saa-me-lai-siin

Saavutimme **kulttuurisen** itsehallinnon.

kult-tuu-ri-sen

Hallinto antoi meille **oikeuksia**.

oi-ke-uk-si-a

Suomalaiset halusivat samoja oikeuksia.

suo-ma-lai-set

Olemme sekoittuneet **vuosisatojen** aikana.

vu-o-si-sa-to-jen

Saamelaisen **määrittelemisen** on vaikeaa.

mää-rit-te-le-mi-nen

Määritelmät on annettu **ulkoapäin**.

ul-ko-a-päin

Määritelmiä on käytetty **mainonnassa**.

mai-non-nas-sa

Pääelinkeinomme on ollut metsästys.

pää-e-lin-kei-nom-me

20. Muodosta yhdyssanoja

Muodosta annetuista sanoista tekstissä esiintyneitä yhdyssanoja. Sanan alku on annettu valmiina. Kirjoita sopiva sana viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi sanat ääneen.

Malli:

suku nimi

mieli _____

koulu _____

iso _____

alku _____

itse _____

muoti _____

näkö _____

poro _____

valta _____

geeni _____

ääni _____

suku _____

Käytä näitä sanoja:

vaate

vuosi

talous

perimä

äiti

oikeus

väestö

polvi

kulma

hallinto

kuva

perä

Muodosta yhdyssanoja – Oikeat vastaukset

Muodosta annetuista sanoista tekstissä esiintyneitä yhdyssanoja. Sanan alku on annettu valmiina. Kirjoita sopiva sana viivalle mallin mukaan. Lue lopuksi sanat ääneen.

mielikuva

kouluvuosi

isoäiti

alkuperä

itsehallinto

muotivaate

näkökulma

porotalous

valtaväestö

geeniperimä

äänioikeus

sukupolvi

21. Sanamadot

Mitä sanamadossa lukee? Yhdistä sanamato ja siinä olevat sanat mallin mukaan.

1 kulttuurinenitsehallinto	_____ Lapissa vähän ihmisiä
2 suomalaistennäkökulma	_____ valtaosa Inarin suvuista
3 Lapissavähänihmisiä	_____ saamelaisen määritelmä
4 vuosisatojensaatossa	_____ pulmallinen tilanne
5 saamelaisenmääritelmä	<u>1</u> kulttuurinen itsehallinto
6 valtaosaInarinsuvuista	_____ saamelaiskäräjien äänioikeus
7 kalastusjametsästys	_____ elämänhistoriani vaiheet
8 pulmallinentilanne	_____ suomalaisten näkökulma
9 saamelaiskäräjienäänioikeus	_____ vuosisatojen saatossa
10 elämänhistorianivaiheet	_____ kalastus ja metsästys

Sanamadot – Oikeat vastaukset

Mitä sanamadossa lukee? Yhdistä sanamato ja siinä olevat sanat mallin mukaan.

1 kulttuurinenitsehallinto

3 Lapissa vähän ihmisiä

2 suomalaistennäkökulma

6 valtaosa Inarin suvuista

3 Lapissavähänihmisiä

5 saamelaisen määritelmä

4 vuosisatojensaatossa

8 pulmallinen tilanne

5 saamelaisenmääritelmä

1 kulttuurinen itsehallinto

6 valtaosaInarinsuvuista

9 saamelaiskäräjien äänioikeus

7 kalastusjametsästys

10 elämänhistoriani vaiheet

8 pulmallinentilanne

2 suomalaisten näkökulma

9 saamelaiskäräjienäänioikeus

4 vuosisatojen saatossa

10 elämänhistorianivaiheet

7 kalastus ja metsästys

22. Oikein vai väärin?

Lue teksti. Tekstin jälkeen on väittämiä. Onko väittäjä oikein vai väärin tekstin perusteella? Merkitse oikea vaihtoehto mallin mukaan.

Maailmalta alkoi kuulua kummia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen maailmanlaajuinen liikehdintä alkoi heijastella meihin saamelaisiin. Maanjako- ja oikeuskysymysten melskeessä jotkut Lapin suomalaissuvut alkoivat vaatia pääsyä saamelaisiksi. Saavuttamamme kulttuurinen itsehallinto alkoi antaa meille oikeuksia, joita myös suomalaiset ymmärrettävästi haluaisivat hyödyntää.

Olemme vuosisatojen saatossa sekoittuneet niin, että aidon saamelaisen määrittely on yhä vaikeampaa. Kieleen ja porotalouteen sidotut saamelaisuuden aitouden määrittelyt ovat pitkälti ulkoapäin annettuja. Ne ovat olleet eksoottisia huomion herättäjiä matkailun mainonnassa, joka puolestaan oli kauan etelässä asuvien suomalaisten hallinnassa. Jos aito saamelaisuus olisi poronhoitoon sidottu, niin valtaosa Inarin suvuista ei olisi koskaan ollutkaan saamelaisia. Meidän pääelinkeinomme ovat olleet kalastus ja metsästys.

Tämän päivän kaupunkisaamelaiset ovat luomassa uutta saamelaista identiteettiä, joka ei ole sidottu ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta. Etenkin osa saamelaisnuorisosta antaa omalle etnisyydelleen reilusti liikkumatilaa.

	oikein	väärin
Muiden maiden vähemmistökansojen liikehdintä ei vaikuttanut saamelaisiin.		X
Saamelaiset saivat kulttuurisen itsehallinnon.		
Suomalaissuvut halusivat myös saamelaisten saamia oikeuksia.		
Saamelaiset ja suomalaiset ovat pysyneet erillisinä kansoina.		
Aidolle saamelaisuudelle on löytynyt yksi kaikenkattava määritelmä.		
Saamelaisuuden määritelmät ovat saamelaisten itsensä tekemiä.		
Määritelmiä on käytetty apuna Lapin matkailun mainonnassa.		
Inarin saamelaisten sukujen pääelinkeino on ollut poronhoito.		
Kaupunkisaamelaiset luovat uutta saamelaista identiteettiä.		
Nykyään identiteetti ei ole sidottu ulkopuolisiin määritelmiin.		
Saamelaisnuoret ovat aitoja saamelaisia vain, jos he hoitavat poroja.		

Oikein vai väärin? – Oikeat vastaukset

Lue teksti. Tekstin jälkeen on väittämiä. Onko väittäjä oikein vai väärin tekstin perusteella? Merkitse oikea vaihtoehto mallin mukaan.

Maailmalta alkoi kuulua kummia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen maailmanlaajuinen liikehdintä alkoi heijastella meihin saamelaisiinkin. Maanjako- ja oikeuskysymysten melskeessä jotkut Lapin suomalaissuvut alkoivat vaatia pääsyä saamelaisiksi. Saavuttamamme kulttuurinen itsehallinto alkoi antaa meille oikeuksia, joita myös suomalaiset ymmärrettävästi haluaisivat hyödyntää.

Olemme vuosisatojen saatossa sekoittuneet niin, että aidon saamelaisen määrittelyminen on yhä vaikeampaa. Kieleen ja porotalouteen sidotut saamelaisuuden aitouden määrittelyt ovat pitkälti ulkoapäin annettuja. Ne ovat olleet eksoottisia huomion herättäjiä matkailun mainonnassa, joka puolestaan oli kauan etelässä asuvien suomalaisten hallinnassa. Jos aito saamelaisuus olisi poronhoitoon sidottu, niin valtaosa Inarin suvuista ei olisi koskaan ollutkaan saamelaisia. Meidän pääelinkeinomme ovat olleet kalastus ja metsästys.

Tämän päivän kaupunkisaamelaiset ovat luomassa uutta saamelaista identiteettiä, joka ei ole sidottu ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta. Etenkin osa saamelaisnuorisosta antaa omalle etnisyydelleen reilusti liikkumatilaa.

	oikein	väärin
Muiden maiden vähemmistökansojen liikehdintä ei vaikuttanut saamelaisiin.		x
Saamelaiset saivat kulttuurisen itsehallinnon.	x	
Suomalaissuvut halusivat myös saamelaisten saamia oikeuksia.	x	
Saamelaiset ja suomalaiset ovat pysyneet erillisinä kansoina.		x
Aidolle saamelaisuudelle on löytynyt yksi kaikenkattava määritelmä.		x
Saamelaisuuden määritelmät ovat saamelaisten itsensä tekemiä.		x
Määritelmiä on käytetty apuna Lapin matkailun mainonnassa.	x	
Inarin saamelaisten sukujen pääelinkeino on ollut poronhoito.		x
Kaupunkisaamelaiset luovat uutta saamelaista identiteettiä.	x	
Nykyään identiteetti ei ole sidottu ulkopuolisiin määritelmiin.	x	
Saamelaisnuoret ovat aitoja saamelaisia vain, jos he hoitavat poroja.		x

V Uudenlainen itsetietoisuus

Amerikan ja Kanadan intiaaneja sekä Australian aboriginaaleja alkoi 1980–90-lukujen taitteessa hiertää kipeä asia: ”kadotetun sukupolven kysymys”. Kysymys oli vanhemmiltaan valtaväestön pariin riistettyjen lasten kohtalosta, ihmisistä, jotka eivät tienneet, keitä olivat ja mihin kuuluivat. Valtaväestö ei heitä pitänyt ominaan, vaikka heidän alkuperäiset nimensä oli muutettu ja kieli vaihdettu englanniksi. Pikku Karhut ja Punaiset Pilvet muuttuivat Bill Smitheiksi ja Ed Joneseiksi. He vieraantuivat vanhemmistaan, ja pahimmillaan heillä ei ollut enää yhteistä kieltäkään näiden kanssa. Tällä hetkellä alkuperäiskansat käyvät oikeuttaja hakevat korvauksia näille henkisille kansanmurhille. Minulle henkilökohtaisesti riittää korvaukseksi se, että saamen kieliä voi nyt opiskella melkein joka puolella Suomea. Identiteetti, käsitys, joka meillä on itsestämme, ei ole pysyvä tila. Saamelaisten, kuten muidenkaan ryhmien, identiteettiä ei voida tunkea mihinkään menneisyydestä löydettyyn pysyvän ja aidon muottiin. Menneisyyden tunteminen ja tulkitseminen on tärkeää, jotta paremmin ymmärtäisimme tätä hetkeä, mutta kaikki elävä muuttuu. Tämän päivän kaupunkisaamelaiset ovat luomassa uutta saamelaista identiteettiä, joka ei ole sidottu ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta. Etenkin osa saamelaisnuorisosta antaa omalle etnisyydelleen reilusti liikkumatilaa. Se hämmennyneisyys, jonka vallassa aiempien ikäpolvien saamelaisnuoret kyselivät itseltään, kuka olen ja mikä on saamelainen, tuntuu väistyneen uudenlaisen itsetietoisuuden tieltä. Minusta on jälleen mukavaa olla ihan aito saamelainen.

23. Merkitse tavuviivat

Rytmitä seuraavat sanat tavuiksi. Merkitse sanoihin tavuviivat.

i n t i a a n e j a

a s i a

k y s y m y s

v a n h e m m i l t a a n

v a l t a v ä e s t ö n

l a s t e n

n i m e n s ä

k i e l i

k i e l t ä k ä ä n

k a n s a n m u r h i l l e

a l k o i

h i e r t ä ä

o l i

k u u l u i v a t

m u u t t u i v a t

v i e r a a n t u i v a t

k ä y v ä t

h a k e v a t

r i i t t ä ä

v o i

Merkitse tavuviivat – Oikeat vastaukset

Rytmitä seuraavat sanat tavuiksi. Merkitse sanoihin tavuviivat.

i n - t i - a a - n e - j a

a - s i - a

k y - s y - m y s

v a n - h e m - m i l - t a a n

v a l - t a - v ä - e s - t ö n

l a s - t e n

n i - m e n - s ä

k i e - l i

k i e l - t ä - k ä ä n

k a n - s a n - m u r - h i l - l e

a l - k o i

h i e r - t ä ä

o - l i

k u u - l u i - v a t

m u u t - t u i - v a t

v i e - r a a n - t u i - v a t

k ä y - v ä t

h a - k e - v a t

r i i t - t ä ä

v o i

24. Etsi tavuja

Lue vielä seuraava osa tarinasta huolellisesti.

Tämän päivän kaupunkisaamelaiset ovat luomassa uutta saamelaista identiteettiä, joka ei ole sidottu ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta. Etenkin osa saamelaisnuorisosta antaa omalle etnisyydelleen reilusti liikkumatilaa. Se hämmentyneisyys, jonka vallassa aiempien ikäpolvien saamelaisnuoret kyselivät itseltään, kuka olen ja mikä on saamelainen, tuntuu väistyneen uudenlaisen itsetietoisuuden tieltä. Minusta on jälleen mukavaa olla ihan aito saamelainen.

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-lai-* . Alleviivaa sanat. Kirjoita sanat viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-o-* . Ympyröi sanat. Kirjoita sanat viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-ti-* . Merkitse sanojen alle katkoviiva. Kirjoita sanat viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-i-* . Merkitse sanojen ympärille sulkeet. Kirjoita sanat viivalle.

Etsi tekstistä sanat, joissa on seitsemän tavua. Kirjoita sanat viivalle.

Etsi tavuja – Oikeat vastaukset

Lue vielä seuraava osa tarinasta huolellisesti.

Tämän päivän kaupunkisaamelaiset ovat luomassa uutta saamelaista identiteettiä, joka ei ole sidottu ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta. Etenkin osa saamelaisnuorisosta antaa omalle etnisyydelleen reilusti liikkumatilaa. Se hämmentyneisyys, jonka vallassa aiempien (ikäpolvien) saamelaisnuoret kyselivät itseltään, kuka olen ja mikä on saamelainen, tuntuu väistyneen uudenlaisen itsetietoisuuden tieltä. Minusta on jälleen mukavaa olla (ihan) aito saamelainen.

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-lai-*. Alleviivaa sanat. Kirjoita sanat viivalle.

kaupunkisaamelaiset, saamelaisuudesta, saamelainen, uudenlaisen, saamelainen

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-o-*. Ympyröi sanat. Kirjoita sanat viivalle.

ovat, ole, osa, omalle, olen

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-ti-*. Merkitse sanojen alle katkoviiva. Kirjoita sanat viivalle.

identiteettiä, reilusti

Etsi tekstistä sanat, joissa on tavu *-i-*. Merkitse sanojen ympärille sulkeet. Kirjoita sanat viivalle.

ikäpolvien, ihan

Etsi tekstistä sanat, joissa on seitsemän tavua. Kirjoita sanat viivalle.

kaupunkisaamelaiset, saamelaisnuorisosta

25. Täydennä virke

Valitse annetuista sanoista kaksi virkkeeseen sopivaa sanaa. Kirjoita sanat viivalle mallin mukaan.

Malli:

Saamelaisen aitous ei ole sidottu kieleen.

aitous sitoa aitoudesta sidottu

1. 15-vuotiaana en _____ osannut _____
saamen kieltä.

vieläkin enää puhua totesin

2. Nyt aikuisena _____ kieltä _____.

opiskelen uudesti opiskella uudestaan

3. Käsitys _____ ei _____ pysyvä tila.

ole itsestämme olla itseksi

4. Identiteettiä _____ voi _____
mihinkään muottiin.

enkä tunkea ei laittaisi

5. Menneisyyden _____ ja tulkitseminen
_____ tärkeää.

pohtia tunteminen on ei

6. Minusta on _____ mukavaa _____ aito
saamelainen.

tässä että jälleen olla

Täydennä virke – Oikeat vastaukset

Valitse annetuista sanoista kaksi virkkeeseen sopivaa sanaa. Kirjoita sanat viivalle mallin mukaan.

1. 15-vuotiaana en enää osannut puhua saamen kieltä.

vieläkin enää puhua totesin

2. Nyt aikuisena opiskelen kieltä uudestaan.

opiskelen uudesti opiskella uudestaan

3. Käsitys itsestämme ei ole pysyvä tila.

ole itsestämme olla itseksi

4. Identiteettiä ei voi tunkea mihinkään muottiin.

enkä tunkea ei laittaisi

5. Menneisyyden tunteminen ja tulkitseminen on tärkeää.

pohtia tunteminen on ei

6. Minusta on jälleen mukavaa olla aito saamelainen.

tässä että jälleen olla

26. Laske sanojen lukumäärä

Montako kertaa annettu sana esiintyy sanamadossa? Laske sanat. Merkitse lukumäärä viivalle mallin mukaan.

Malli:

Etsittävä sana: intiaani

AmerikanintiaanijaKanadanintiaanisekäintiaani 3

Etsittävä sana: asia

asiaAustraliassaasialuvullaasiahiertääkipeäasia _____

Etsittävä sana: kohtalo

kysymyskohtalokohtalolastenkohtalovanhemmilta _____

Etsittävä sana: nimi

nimialkuperäinennimimuutettuniminimikielinimi _____

Etsittävä sana: kieli

vaihdettukielienglanniksikielialkuperäinenvaikka _____

Etsittävä sana: oikeus

tälläoikeushetkelläoikeushakeaoikeuskorvausoikeus _____

Etsittävä sana: hetki

pysyvähetkitämähetkinythetkihetkikaikkihetkimuuttuu _____

Laske sanojen lukumäärä – Oikeat vastaukset

Montako kertaa annettu sana esiintyy sanamadossa? Laske sanat. Merkitse lukumäärä viivalle mallin mukaan.

Etsittävä sana: asia

asiaAustraliassa**asia**luvulla**asia**hiertääkipeä**asia** 4

Etsittävä sana: kohtalo

kysymys**kohtalo****kohtalo**lasten**kohtalo**vanhemmilta 3

Etsittävä sana: nimi

nimialkuperäinen**nimi**muutettu**nimi****nimi**kielinimi 5

Etsittävä sana: kieli

vaihdettu**kieli**englanniksi**kieli**alkuperäinenvaikka 2

Etsittävä sana: oikeus

tällä**oikeus**hetkellä**oikeus**hakea**oikeus**korvaus**oikeus** 4

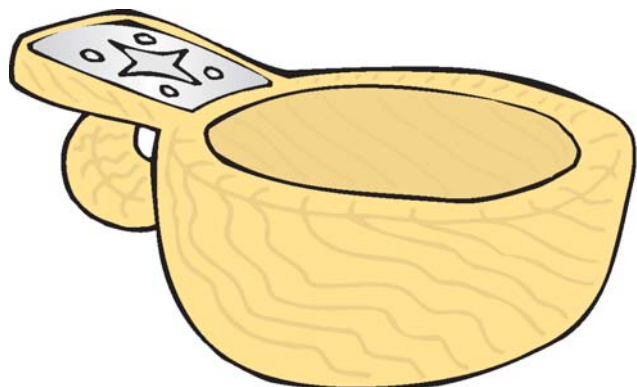
Etsittävä sana: hetki

pysyvä**hetki**tämä**hetki**nythetki**hetki**kaikki**hetki**muuttuu 5

27. Mikä on totta?

Lue tarinan kappaleet neljä ja viisi, "Aidon saamelaisuuden määrittelyä" ja "Uudenlainen itsetietoisuus". Mitkä virkkeet pitävät kappaleiden mukaan paikkansa? Merkitse rasti, jos virke on totta.

- Saamelaisuuden määrittelemine on helppoa.
- Kaikkien saamelaisten pääelinkeino on ollut kalastus ja poronhoito.
- Kun vähemmistöt alkoivat maailmanlaajuisesti vaatia oikeuksiaan, se heijastui myös saamelaisiin.
- "Kadotettu sukupolvi" tarkoittaa omilta vanhemmiltaan valtaväestön pariin riistettyjä lapsia.
- Kun identiteetti kerran muodostuu, se ei enää muutu.
- Jos ei puhu saamen kieltä, mutta ymmärtää sitä, on epäaito saamelainen.
- Saamelaisuuden määrittely ei ole kieleen tai porotalouteen sidottu.
- Jokaisen henkilökohtainen määrittely saamelaisuudelle on oikea määrittely.
- Nykyisin saamelaiset ovat hämmentyneitä omasta etnisyydestään.
- Ulkopuoliset eivät voi määrittellä minkään ryhmän identiteettiä.

Mikä on totta? – Oikeat vastaukset

Lue tarinan kappaleet neljä ja viisi, "Aidon saamelaisuuden määrittelyä" ja "Uudenlainen itsetietoisuus". Mitkä virkkeet pitävät kappaleiden mukaan paikkansa? Merkitse rasti, jos virke on totta.

- Saamelaisuuden määritteleminen on helppoa.
- Kaikkien saamelaisten pääelinkeino on ollut kalastus ja poronhoito.
- Kun vähemmistöt alkoivat maailmanlaajuisesti vaatia oikeuksiaan, se heijastui myös saamelaisiin.
- "Kadotettu sukupolvi" tarkoittaa omilta vanhemmiltaan valtaväestön pariin riistettyjä lapsia.
- Kun identiteetti kerran muodostuu, se ei enää muutu.
- Jos ei puhu saamen kieltä, mutta ymmärtää sitä, on epäaito saamelainen.
- Saamelaisuuden määrittely ei ole kieleen tai porotalouteen sidottu.
- Jokaisen henkilökohtainen määrittely saamelaisuudelle on oikea määrittely.
- Nykyisin saamelaiset ovat hämmentyneitä omasta etnisyydestään.
- Ulkopuoliset eivät voi määrittellä minkään ryhmän identiteettiä.

28. Sanonnat

Alleviivaa sana tai sanonta, joka tarkoittaa samaa asiaa kuin mallisana tai -sanonta.

Mallisana: **riemunkirjavat**

värikkäät ja koristeelliset
kirjoitetut

riemuitsevat
kirjat

Mallisana: **kiusaantuneelta**

suuttuneelta
nololta

iloiselta
kiusatulta

Mallisana: **taitoni oli rapautunut**

taitoni oli parantunut
taitoni oli kehittynyt
taitoni oli heikentynyt

Mallisana: **pulmallisen**

hyödyttömän
ongelmallisen

epäkäytännöllisen
surullisen

Mallisana: **kipuiluineen**

kipulääkkeineen
sairauksineen

murrosvaiheineen
pyörtymisineen

Mallisana: **identiteetti**

ihmiskäsitys
käsitys omasta itsestä

maailmankuva
valtaväestö

Sanonnat – Oikeat vastaukset

Alleiviivaa sana tai sanonta, joka tarkoittaa samaa asiaa kuin mallisana tai -sanonta.

Mallisana: **riemunkirjavat**

värikkäät ja koristeelliset riemuitsevat
kirjoitetut kirjat

Mallisana: **kiusaantuneelta**

suuttuneelta iloiselta
nololta kiusatulta

Mallisana: **taitoni oli rapautunut**

taitoni oli parantunut
taitoni oli kehittynyt
taitoni oli heikentynyt

Mallisana: **pulmallisen**

hyödyttömän epäkäytännöllisen
ongelmallisen surullisen

Mallisana: **kipuiluineen**

kipulääkkeineen murrosvaiheineen
sairauksineen pyörtymisineen

Mallisana: **identiteetti**

ihmiskäsitys maailmankuva
käsitys omasta itsestä valtaväestö

29. Riimiparit

**Keksi seuraaville sanoille riimipari merkityksellisistä sanoista.
(Esim. kesä – pesä.)**

suku _____

asioita _____

päättään _____

rahaa _____

korua _____

toruihin _____

koulun _____

kotiin _____

lomilla _____

ryhmissä _____

taakka _____

taitoni _____

kieltä _____

asia _____

pilvet _____

tila _____

muottiin _____

hetkeä _____

tieltä _____

Riimiparit – Oikeat vastaukset

**Keksi seuraaville sanoille riimipari merkityksellisistä sanoista.
(Esim. kesä – pesä.)**

suku	luku / puku
asioita	rasioita
päättään	säättään / jäätään
rahaa	pahaa / sahaa / mahaa
korua	torua / porua / lorua
toruihin	koruihin / loruihin
koulun	joulun
kotiin	sotiin
lomilla	somilla / omilla
ryhmissä	tyhmissä
taakka	naakka / saakka
taitoni	maitoni
kieltä	mieltä / sieltä / tieltä
asia	rasia
pilvet	kilvet
tila	pila
muottiin	nuottiin
hetkeä	retkeä
tieltä	kieltä / mieltä / sieltä

30. Muodosta sanoista järkevä virke

Virkkeet löytyvät tarinasta.

alkoi
sitten

kuulua
kummia

maailmalta

käsite
vieras

täysin
oli

monikulttuurisuuden

pukenut
kirjaviin
lapinpukuihin

meidät
on

mummo
kaikki

katkesi
liikenaisen

urani
toruihin

tylysti
mummon

oli
olla
aito

asti
ihan
lappalainen

mukavaa
7-vuotiaaksi

ihan
olla

aito
minusta

mukavaa
on

jälleen
saamelainen

Muodosta sanoista järkevä virke – Oikeat vastaukset

Virkkeet löytyvät tarinasta.

alkoi kuulua maailmalta
sitten kummia

Sitten maailmalta alkoi kuulua kummia.

käsite täysin monikulttuurisuuden
vieras oli

Monikulttuurisuuden käsite oli täysin vieras.

pukenut meidät mummo
kirjaviin on kaikki
lapinpukuihin

Mummo on puenut meidät kaikki kirjaviin lapinpukuihin.

katkesi urani tyllysti
liikenaisen toruihin mummon

Liikenaisen urani katkesi tyllysti mummon toruihin.

oli asti mukavaa
olla ihan 7-vuotiaaksi
aito lappalainen

7-vuotiaaksi asti oli mukavaa olla ihan aito lappalainen.

ihan aito mukavaa jälleen
olla minusta on saamelainen

Minusta on jälleen mukavaa olla ihan aito saamelainen.

31. Puuttuvat sanat

Jokaisesta virkkeestä puuttuu sanoja. Kirjoita puuttuvat sanat viivalle.

Sitten turistien ilmeet _____ ja he _____ Inarin ainoan jäätelökioskin suuntaan.

Turistin kanssa _____ kauppaan.

Monikulttuurisuuden käsite _____ täysin vieras.

Saamelaisuudesta _____ minulle taakka, josta _____ päästä eroon.

Meidän pääelinkeinomme _____ kalastus ja metsästys.

_____ aito saamelainen 5-vuotiaana, kun _____ kotona saamea?

Pikku Karhut ja Punaiset Pilvet _____ Bill Smitheiksi ja Ed Joneseiksi.

Tällä hetkellä alkuperäiskansat _____ ja _____ korvauksia näille henkisille kansanmurhille.

Nykyiset kaupunkisaamelaiset _____ uutta saamelaista identiteettiä, joka _____ ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta.

Puuttuvat sanat – Oikeat vastaukset

Jokaisesta virkkeestä puuttuu sanoja. Kirjoita puuttuvat sanat viivalle.

Sitten turistien ilmeet **kirkastuvat** ja he **alkavat viittilöidä** Inarin ainoan jäätelökioskin suuntaan.

Turistin kanssa **marssimme** kauppaan.

Monikulttuurisuuden käsite **oli** täysin vieras.

Saamelaisuudesta **tuli** minulle taakka, josta **olisin tahtonut** päästä eroon.

Meidän pääelinkeinomme **ovat olleet** kalastus ja metsästys.

Olinko aito saamelainen 5-vuotiaana, kun **puhuin** kotona saamea?

Pikku Karhut ja Punaiset Pilvet **muuttuivat** Bill Smitheiksi ja Ed Joneseiksi.

Tällä hetkellä alkuperäiskansat **käyvät oikeutta** ja **hakevat** korvauksia näille henkisille kansanmurhille.

Nykyiset kaupunkisaamelaiset **ovat luomassa** uutta saamelaista identiteettiä, joka **ei ole sidottu** ulkopuolisten määrittelyihin oikeasta ja aidosta saamelaisuudesta.

32. Samaa tarkoittavat virkkeet

Kumpi virkkeistä tarkoittaa samaa asiaa kuin mallivirke? Alleviivaa samaa tarkoittava virke.

Mallivirke: 1960-luvun koulu pyrki sulauttamaan kaikki yhtenäiseen suomalaisuuteen.

- a. Koko ikäluokka haluttiin ohjata suomalaisuuteen 1960-luvun koulussa.
- b. 1960-luvun koulut sulatettiin Suomessa yhdessä.

Mallivirke: Kieleen ja porotalouteen sidotut saamelaisuuden aitouden määrittelyt ovat pitkälti ulkoapäin annettuja.

- a. Sidotut porot ja aito kieli ovat ulkoapäin annettuja saamelaisuuden määrittelyjä.
- b. Kieli ja porotalous ovat aidon saamelaisuuden määrittelyitä muiden kuin saamelaisten mielestä.

Mallivirke: Saamelaisten, kuten muidenkaan ryhmien, identiteettiä ei voida tunkea mihinkään menneisyydestä löydettyyn pysyvän ja aidon muottiin.

- a. Historialliset määrittelyt eivät nykypäivänä määrittele oikein minkään ryhmän identiteettiä.
- b. Pysyviä ja aitoja muotteja ei voida tunkea saamelaisten, kuten muidenkaan ryhmien identiteettiin.

Samaa tarkoittavat virkkeet – Oikeat vastaukset

**Kumpi virkkeistä tarkoittaa samaa asiaa kuin mallivirke? Alle-
viivaa samaa tarkoittava virke.**

Mallivirke: 1960-luvun koulu pyrki sulauttamaan kaikki yhtenäiseen suomalaisuuteen.

- a. Koko ikäluokka haluttiin ohjata suomalaisuuteen 1960-luvun koulussa.
- b. 1960-luvun koulut sulatettiin Suomessa yhdessä.

Mallivirke: Kieleen ja porotalouteen sidotut saamelaisuuden aitouden määrittelyt ovat pitkälti ulkoapäin annettuja.

- a. Sidotut porot ja aito kieli ovat ulkoapäin annettuja saamelaisuuden määrittelyjä.
- b. Kieli ja porotalous ovat aidon saamelaisuuden määrittelyitä muiden kuin saamelaisten mielestä.

Mallivirke: Saamelaisten, kuten muidenkaan ryhmien, identiteettiä ei voida tunkea mihinkään menneisyydestä löydettyyn pysyvän ja aidon muottiin.

- a. Historialliset määrittelyt eivät nykypäivänä määrittele oikein minkään ryhmän identiteettiä.
- b. Pysyviä ja aitoja muotteja ei voida tunkea saamelaisten, kuten muidenkaan ryhmien identiteettiin.

33. Valitse virkkeelle sopiva loppu

Valitse seuraaviin virkkeiden alkuihin sopiva loppu. Merkitse rasti sen vaihtoehdon kohdalle, joka on tarinan mukaan oikea.

Koko suku oli tullut Inariin markkinoille, koska...

- silloin käytiin tuttavien luona kylässä.
- silloin hoidettiin asioita ja tavattiin sukulaisia ja tuttavvia.

Kouluaikana tarinan päähenkilö ei käyttänyt lapinpukua, sillä...

- hän halusi muokata ulkonäköään enemmän suomalaisten vaatimusten mukaiseksi.
- se oli liian pieni ja kirjava.

Saamelaislapsi omaksui koulussa suomalaistetun maailmankuvan, koska...

- lasten ryhmissä oli voimakas yhdenmukaisuuden vaatimus.
- saamelaisuudessa ei ollut mitään hauskaa.

Tarinan päähenkilön isoäiti oli viimeisinä elinvuosinaan surullinen nuorempien kielitaidosta, koska...

- heidän kielensä kuulosti alkukantaiselta ja sivistymättömältä.
- heidän kielitaitonsa alkoi rapautua ja unohtua.

Yleisesti on pidetty saamelaisuuden kriteereinä poronhoitoa ja saamen kieltä, koska...

- saamelaisuus on aina ollut poronhoitoon sidottu.
- turismi on käyttänyt mainonnan mielikuvissa poronhoitoa ja saamen kieltä saamelaisuuden kriteereinä.

Valitse virkkeelle sopiva loppu – Oikeat vastaukset

Valitse seuraaviin virkkeiden alkuihin sopiva loppu. Merkitse rasti sen vaihtoehdon kohdalle, joka on tarinan mukaan oikea.

Koko suku oli tullut Inariin markkinoille, koska...

silloin käytiin tuttavien luona kylässä.

silloin hoidettiin asioita ja tavattiin sukulaisia ja tuttavvia.

Kouluaikana tarinan päähenkilö ei käyttänyt lapinpukua, sillä...

hän halusi muokata ulkonäköään enemmän suomalaisten vaatimusten mukaiseksi.

se oli liian pieni ja kirjava.

Saamelaislapsi omaksui koulussa suomalaistetun maailmankuvan, koska...

lasten ryhmissä oli voimakas yhdenmukaisuuden vaatimus.

saamelaisuudessa ei ollut mitään hauskaa.

Tarinan päähenkilön isoäiti oli viimeisinä elinvuosinaan surullinen nuorempien kielitaidosta, koska...

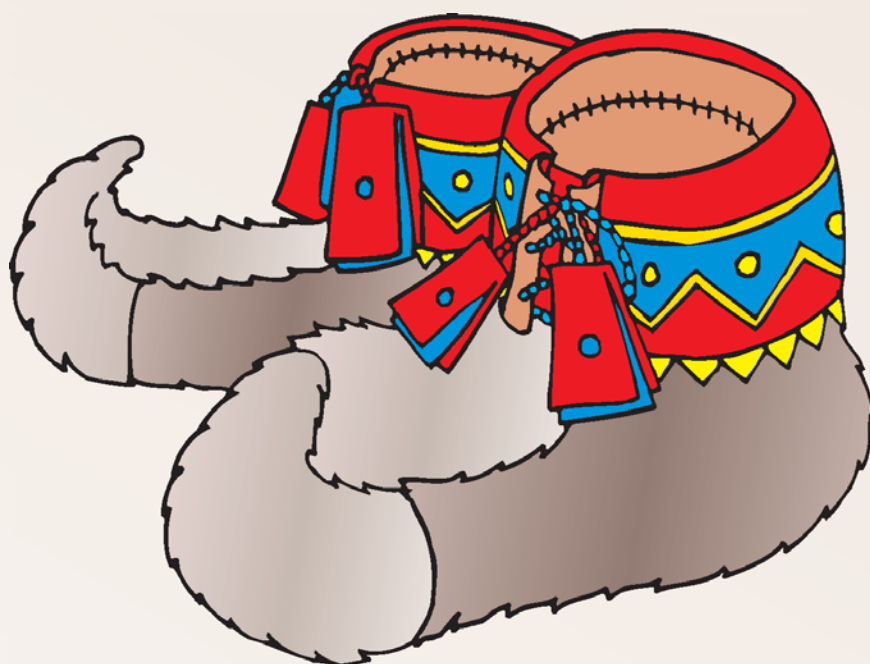
heidän kielensä kuulosti alkukantaiselta ja sivistymättömältä.

heidän kielitaitonsa alkoi rapautua ja unohtua.

Yleisesti on pidetty saamelaisuuden kriteereinä poronhoitoa ja saamen kieltä, koska...

saamelaisuus on aina ollut poronhoitoon sidottu.

turismi on käyttänyt mainonnan mielikuvissa poronhoitoa ja saamen kieltä saamelaisuuden kriteereinä.

LUKKI
K U U S A M A